

Başvuru Numarası : 2018/482
Toplantı Tarihi / Sayısı : 27.11.2018 / 67
Karar Numarası : 2018/ 103
Başvuran : Y.S.
Adres : ... Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Kurum : ... Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : ... Ceza İnfaz Kurumu

I. BAŞVURUNUN KONUSU VE ÖZETİ

1. Başvuran, 12.02.2018 tarih ve 482 sayılı ile kayda alınan dilekçesinde, özetle; gazete taleplerinin yerine getirilmediğinden ve yalnızca belirli gazetelerin verildiğinden, ceza infaz kurumunda hiçbir faaliyet yapılmadığından, ziyaret sürelerinin 30 dakika ile sınırlı tutulmasından ve nakil taleplerinin çeşitli gerekçelerle kabul edilmediğinden şikâyet etmekte ve söz konusu iddialara ilişkin olarak gereğinin yapılmasını talep etmektedir.

2. Başvuranın iddialarıyla ilgili olarak 6701 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca, Ceza İnfaz Kurumundan alınan yazılı görüşte; başvuranın nakil talebinin yerine getirilmemesi hariç bütün iddialara tek tek yanıt verildiği görülmektedir.

3. 6701 sayılı Kanun'un 18 inci maddesinin 2 nci fıkrası gereği muhatabın yazılı görüşü tebliğ edilerek başvurandan görüş sunması talep edilmiştir. Ancak, başvuruda yer alan ve ... Ceza İnfaz Kurumu tarafından yanıtlanan iddialara ilişkin olarak başvuran, herhangi bir görüş bildirmemiştir.

II. İLGİLİ MEVZUAT

4. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. Maddesine göre "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.*"

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9'uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumumuzun "*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*"le görevli olduğu düzenlenmiştir.

6. Aynı Kanunun 17 nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9'uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumumuzun “*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*”le görevli olduğu düzenlenmiştir.

8. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “İnfazda Temel İlke” başlıklı 2 nci maddesinin 2 inci fıkrasına göre “*Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.*”

9. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler” başlıklı 6 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendine göre “*Hükümlüler ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulurlar.*”

10. 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “Sürelili veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma Hakkı” başlıklı 62 nci maddesinin birinci fıkrasına göre mahpusların, mahkemelerce yasaklanmış olmaması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkı bulunmaktadır. Aynı maddenin 2 inci fıkrası, mahpuslara ücretsiz olarak verilecek gazete, kitap ve basılı yayınları saymış; eğitim ve öğretimi devam eden mahpusların ders kitaplarının denetime tabi tutulamayacağı hükme bağlanmıştır. Yine 62 nci maddenin 3 üncü fıkrasına göre ise “*Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.*”

11. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “Kültür ve Sanat Etkinliklerine Katılma, İfade Özgürlüğü” başlıklı 60 ncı maddesinin 1 inci fıkrasına göre “*Ceza infaz kurumlarında, olanaklar elverdiğince, kültürün ve sanatın çeşitli dallarını temsil eden programlar hazırlanır ve hükümlülerin bunlara katılmaları hususundaki usûller düzenlenir.*”

12. Aynı Kanunun 40 ncı maddesinin 2 nci fıkrası mahpusların hangi durumlarda faaliyetlere katılmaktan alıkoynulacağını saymıştır. Buna göre idarenin izni olmaksızın yasak yerlere girmek, eğitim yerini terk etmek, eğitimi savsaklamak, olumsuz davranışa yönelik gruplaşmaya neden olmak veya bu amaca yönelik gruba katılmak, Kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etmek veya davranışta bulunmak, çıkar sağlamak amacıyla hükümlülere veya kurum görevlilerine eşya vermek veya satmak, açlık grevi yapmak, hükümlünün bir aydan

üç aya kadar süreyle kurumun kültürel ve spor etkinliklerine katılmasına alıkoyma cezası verilmesine neden olmaktadır.

13. Aynı Kanunun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre “*Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez.*”

14. Aynı Kanunun “Hükümlüyü Ziyaret” başlıklı 83 üncü maddesinin 1 inci fıkrasına göre ziyaretler en az yarım saat, en fazla ise bir saat süreyle yapılabilmektedir.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Başvuranın İddiaları

15. Başvuran, 08.11.2017 tarihinde kendi isteği dışında 6 kişiyle birlikte Ceza İnfaz Kurumundan Ceza İnfaz Kurumuna sevk edildiğini, sevk edildiği tarihten itibaren defalarca gazete talebinde bulunmalarına rağmen ceza infaz kurumunun yalnızca belirli gazetelere izin verdiğini ve taleplerinin reddedildiğini, Olağanüstü Hal (OHAL) ve Kanun Hükmünde Kararnameler gerekçe gösterilerek Kurumda hiçbir faaliyet düzenlenmediğini, disiplin cezalarının gerekçe gösterilerek sevk ve tahliyelerin gerçekleştirilmediği ve mahpusların ailelerinin uzaktan gelmesine rağmen görüşlerin 30 dakika ile sınırlandırıldığını iddia etmiştir.

B. Muhatap Kurumun Yanıtı

16. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte, Kurum idaresi;

- Başvuranın gazete taleplerinin karşılanmadığına ilişkin olarak; Başvuran tarafından talep edilen Azadî Welat, Özgürlükçü Demokrasi gibi gazetelerin gazete başbayii tarafından getirilemediği veya zamanında teslim edilemediği, temin edildiğinde ise Eğitim Kurulunca yapılan incelemeler neticesinde söz konusu gazetelerde terör örgütünü övücü sözler tespit edildiği, bu nedenle alınan karar ile gazetelerin başvurana teslim edilmediği, karara karşı İnfaz hâkimliğine itiraz etme yolunun açık olduğu ve infaz hâkimliğinin itiraz sonucu aldığı karara göre işlem yapıldığı ifade edilmiştir.

- Kurumda faaliyet yapılmadığına ilişkin olarak, kurumda iki ayrı koğuştta terör hükümlü veya tutuklusu bulunduğu, güvenlik gerekçesiyle bu koğuştlarda tutulanların bir araya getirilemediği, başvuran dahil ilgili koğuştta kalanların kendi güvenlikleri ve mevzuat gereği kurumda gerçekleştirilen toplu konferans, özel anma günlerindeki veya eğlence gibi etkinliklere katılmalarının mümkün olmadığı, ayrıca terör hükümlü ve tutukluların adli hükümlü ve tutuklularla birlikte kursa katılmasının da mümkün olmadığı, bununla birlikte 12 kişilik katılımcı sayısı sağlandığı takdirde Halk Eğitim Merkezleri tarafından kurumda kurslar açılabilirdi; ancak terör hükümlü ve tutuklu sayısının 12 kişilik katılımcı sayısını sağlayamadığı için bu hükümlü ve tutuklulara yönelik kurs açılmadığı ve keyfi bir uygulamanın söz konusu olmadığı ifade edilmiştir.

• Ziyaret saatlerinin az olmasına ilişkin olarak, kurum kapasitesi ve ziyaret alanının koşulları sebebiyle ilgili mevzuata uygun olarak ayırım gözetmeksizin bütün hükümlü ve tutuklular için standart bir şekilde kapalı görüşlerin 30 dakika, açık görüşlerin ise 40 dakika yapıldığı ifade edilmiştir.

C. Değerlendirme

17. Başvurunun, 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 48 inci maddesinde aranan ön inceleme şartlarını taşıdığı görülmüş ve bu nedenle mezkûr Yönetmeliğin 49 uncu maddesinin 5 inci fıkrası doğrultusunda inceleme ve araştırma aşamasına geçilmiştir.

18. Başvuranın iddiaları, ceza infaz kurumu idaresinin yanıtları, mevcut yasal mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirildiğinde;

• Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde kötü muamele olarak kabul edilebilecek hususların farklı şekillerde tezahür etmesi mümkündür. Anayasa Mahkemesine göre bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (*AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014 § 37*).

• Bu çerçevede bir ceza infaz kurumunda mahpusların zamanlarını geçirebileceği süreli veya süresiz yayınlardan faydalanmanın ve kurumda düzenlenen etkinliklerin ve sosyal, kültürel ve sportif kurslara katılma gibi faaliyetlerin, diğer tutulma koşullarıyla bir bütün olarak, mahpusların yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca mahpusların makul düzeyde dış dünya ile temaslarını sürdürülmesi de oldukça önem taşımaktadır. Bununla birlikte, ceza infaz kurumlarında bazı hallerde kurumun güvenliği, suçun ve düzensizliğin önlenmesi amacıyla kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda sahip olunan hakların sınırlandırılması mümkündür.

• Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiğini ifade etmek gerekir. Her olayda asgari eşiğin aşılmış olmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

• Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları)'na göre "Mahpusların gazete, dergi veya kurumların özel yayınlarını okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi

olmaları sağlanır.” 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 62 nci maddesi de mahpusların dergi, gazete, kitap gibi süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkını güvenceye almış ve bu hakkın kullanımının çerçevesini çizmiştir. Mezkur kanuna göre kurumun güvenliğini tehlikeye düşüren haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilemeyecek, Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesine göre ise söz konusu yayınlar Eğitim Kurulu tarafından incelenecektir.

- Somut olayda, Ceza İnfaz Kurumunun, başvuranın talep ettiği gazeteleri temin etmeyi doğrudan reddetmediği; ancak söz konusu gazetelerin temininde sıkıntı yaşanmasının yanı sıra Eğitim Kurulu kararı nedeniyle gazetelerin başvurana vermediği, ayrıca söz konusu karara karşı itiraz yolunun açık olduğu ve infaz hakimliği kararına göre işlem yapıldığı ifade edilmektedir. Dosya üzerinden yapılan incelemede, diğer süreli veya süresiz yayınlardan faydalanma hakkının başvuran açısından tamamen kısıtlanmadığı, ancak ilgili mevzuata uygun bir şekilde Eğitim Kurulu kararı ile başvuranın yalnızca talep ettiği yayınlara ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

- 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “Kültür ve Sanat Etkinliklerine Katılma, İfade Özgürlüğü” başlıklı 60 ıncı maddesi ceza infaz kurumlarında, olanaklar elverdiğince, kültürün ve sanatın çeşitli dallarını temsil eden programlar hazırlanmasını güvence altına almıştır. Nelson Mandela Kurallarına göre de “cezaevi idareleri ve diğer yetkili makamlar, düzeltici, ahlaki, manevi, sosyal ve sağlık – spor temelli- nitelikler taşıyanlar da dahil olmak üzere eğitim, mesleki eğitim, iş ve uygun, mevcut olan başka destek türlerini sunmalıdır.”

- Somut başvuruda başvuranın kurumda düzenlenen konferans, özel anma günü etkinlikleri veya müzik eğlencesi ve kültürel ve sosyal kurslar gibi eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinden yoksun bırakıldığı görülmektedir. İdare, başvuranın faaliyetlere katılabilmesi için, Halk Eğitim Merkezi tarafından terör hükümlü ve tutuklularına yönelik bir kurs açması gerektiğini, bunun için de 12 kişilik kursiyer sayısı gerektiğini ifade etmektedir. Ancak, ceza infaz kurumunun, başvurucuyu kasten faaliyetlerden mahrum bırakma amacı taşıyorsa dahi, başvuranın kültür ve sanat etkinliklerine katılma hakkından mahrum bırakılabilmesi için yeterli sayıda terör hükümlü ve tutuklu sayısının olmaması gerekçesinin, tek başına yeterli bir neden olmadığı değerlendirilmektedir. Buna göre, terör hükümlü ve tutukluları, ceza infaz kurumlarında kültür ve sanat etkinliklerine katılabilmek için on iki sayısına erişilmesini belirsiz bir süre beklemek durumunda kalacaktır. Ceza infaz kurumlarında tutulan kişilerin serbest bırakıldıktan sonra, mümkün olduğunca, topluma yeniden entegrasyonunun sağlanması ve böylece kanunlara riayet eden ve kendini idame ettirebilen bir hayat sürmesine imkân sağlanması için Halk Eğitim Merkezleri tarafından kursiyer sayısına bakılmaksızın ceza infaz kurumlarında kurs açılmasının ve bu kursların devamlılığının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması önemli olmakla birlikte kurumlar arası protokol, işbirliği veya düzenleme

gerektiren bir hususun ceza infaz kurumu açısından tek başına ihlale neden olmayacağı değerlendirilmektedir.

- Mahpusların düzenli aralıklarla ailesi ile görüştürülme hakkı ise 5275 sayılı Kanunun “Hükümlüyü Ziyaret” başlıklı 83 üncü maddesiyle güvence altına alınmıştır. Söz konusu Kanuna göre ziyaretler en az yarım saat, en fazla ise bir saat süreyle yapılabilmektedir. Mahpusların, ziyaret, görüş, telefonla görüşme, yani ‘Dış dünya ile ilişkileri”, mahpusların yeniden sosyalleşmesi ve topluma kazandırılması bakımından önem taşımaktadır.

- Somut olayda başvuran, yakınları uzak mesafeden gelmesine rağmen 30 dakika süren görüşlerin yeterli olmadığını iddia etmektedir. Ceza infaz kurumu tarafından kurumda kapasite üstünde mahpus bulunması ve ziyaret alanının yetersizliği, ziyaret sürelerinin mevzuata uygun bir şekilde sınırlandırılmasının gerekçesi olarak gösterilmiştir.

- Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir ceza infaz kurumunun koşullarının yetersiz kaldığı iddiasını içeren Mursic V. Hırvatistan davasında; hapis cezasının on yedi ayını ceza infaz kurumunda geçiren başvuru; kişisel alanının olmamasından, kötü sağlık ve hijyen koşullarından, yemeklerin kalitesiz olmasından, iş olanaklarının olmamasından, eğlence ve eğitim aktivitelerine erişimin yetersizliğinden şikayetçi olmuştur. AİHM; tutulma süreleri, açık havada egzersiz yapma olanağı, mahpusların fiziksel ve ruhsal durumları gibi ilgili faktörlerin tutulma koşullarının güvence altına alınmış olup olmadığına karar vermede önemli bir rol oynadığını hatırlatmıştır. AİHM, başvuru gün içinde vaktinin bir kısmını egzersiz yapma imkanının da bulunduğu dışarıda bir alanda geçirebildiğini belirterek eğlence ve eğitim faaliyetleri ile ceza infaz kurumunun fiziki koşullarına ilişkin diğer hususlar birlikte değerlendirildiğinde tutulma koşullarının insanlık dışı veya onur kırıcı muamele oluşturduğunun söylenemeyeceğine karar vermiştir (Mursic/Hırvatistan, B.No:7334/13, 20/10/2016 §§ 154-168).

- Somut olaya özgü şekilde tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde başvuru kitap ve dergi dahil sakıncalı olmayan her türlü süreli ya da süresiz yayına erişebildiği, başvuru sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmasa da açık havadan yararlanırmaya ilişkin bir şikayeti bulunmadığı ve bu süre zarfında açık havada egzersiz yapma gibi sportif faaliyetlerde bulunabileceği ve gerekliliklere dayanan ve mevzuata uygun olan ziyaret sürelerine ilişkin uygulamanın niteliğinden kaynaklanan ve tutukluluğa ilişkin kaçınılmaz olarak ortaya çıkan elemin ötesinde kötü muamele yasağını ihlal niteliği taşımadığı görülmektedir.

19. Bu çerçevede, 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 18 inci maddesinin dördüncü fıkrası doğrultusunda, insan hakları ihlali yapılmadığı kanaatine varılmıştır.

VI. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 18 inci maddesinin dördüncü fıkrası doğrultusunda, İNSAN HAKLARI İHLALİ YAPILMADIĞINA,
 2. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,
 3. Kararın KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
 4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,
- 27.11.2018 tarihinde, OYBİRLİĞİYLE, karar verildi.